

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 17 (1428) 24 КРАСАВІКА 2019 г.

З Вялікаднем, дарагія беларусы!

Хрыстос уваскрос!

Хрыстос уваскрос!
і свет прачиуўся
вясной на голлечку бяроз.
Ударыў звон на Беларусі:
Хрыстос уваскрос!
Хрыстос уваскрос!
Хрыстос уваскрос з կրыві і болю,
каб светач праўды не пагас.
Васкрос Ён для կрывіцкіх сёлаў,
васкрос Ён, браці, і для нас.
Так будзем помніць мы ў кайданах,
падняўши сэрцы ўтару,
што так, як Бог ускрыжаваны,
уваскресне наша Беларусь!

Ларыса Геніош, 1954 г.

Алена Анісім ініцыюе закон аб дзяржпадтрымцы беларускай мовы

Дэпутат Палаты прадстаўнікоў, старшыня грамадскага аўяднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" Алена Анісім прапануе ўключыць у план разгляду законаўпраектаў на 2020 год праект закона "Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы". Адпаведны зварот яна накіравала 18 красавіка ў Нацыянальны цэнтр заканадаўства і правовых даследаванняў (НЦЗПД). Ян паведаміла парламентарый Бела-ПАН, пытанне аб уключенні законапраекта ў план наступных год знаходзіцца ў камп'яніі менавіта гэтага цэнтра.

Акрамя НЦЗПД копіі праекта закона Анісім накіравала ў Адміністрацыю прэзідэнта, Савет міністраў і Міністэрства юстыцыі "для вывучэння і камп'ятэнтнай ацэнкі". Пры гэтым яна патгумачыла, што Саўмін мае паўнамоцтвы, каб падключыць да аблеркавання яе праановы іншыя камп'ятэнтныя органы. У супрадажальных лістах, якія змяшчаюць аргументаванне неабходнасці разгляду і прыняцця гэтага законаўпраекта, яна зрабіла акцэнт на пунктах Кодэкса аб культуры і Канцэпцыі інфармацыйнай бяспекі, якія падкрэсліваюць важнасць беларускай мовы.

- У мене як у дэпутата ёсць паўнамоцтвы для таго, каб ініцыяваць разгляд такіх законапраектаў, гэта мае права заканадаўчай ініцыятывы, - адзначыла дэпутат. - На разгляд праановы дзяржорганам адводзіцца максімум 30 дзён, але я спадзяюся, што атрымаю адказы раней. <...> Калі праект

закона будзе прыняты да разгляду, дык пазней трэба будзе стварыць рабочую группу ў Палаце прадстаўнікоў, якая зоймецца удасканаленнем і ўдакладненнем праекта закона для таго, каб яго прыняць. У гэтым выпадку, вядома, хтосьці будзе накіраваны ў склад групы з адпаведных ведамстваў.

...Я па натуре, вядома, аптымістка, але без ружовых акуляраў. Надзея [на станоўчы адказ з боку дзяржорганаў] у мяне слабая, але тым не менш я думаю, што ў выніку гэтага і ўсіх наступных кроکаў, штодзённай працы змены ў стаўленні да беларускай мовы будуць адбывацца.

Раней парламентарый заяўляла Бела-ПАН аб намеры дамагацца, каб у бюджет краіны на 2020 год было закладзена фінансаванне ў рамках распрацаванага ТБМ праекта закона, які прадугледжвае меры па дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы. Тэкст законаўпраекта "Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы" ТБМ апубліковала ў газете "Наша слова" і на сваіх сайтах у лістападзе мінулага года. У дакumenце замацаваны абавязак дзяржавы спрыяць павышэнню моўнай культуры грамадзян, ствараць умовы для захавання дыялектаў, помнікай пісьменства беларускага народа, забяспечваць фармаванне і развіццё беларускай тэрмінологіі для ўсіх галін науки, сфер дзяржаўнай дзейнасці і гаспадаркі. Апрача таго, на дзяржаву ўскладзена адказнасць за

падтрымку на прыярытэтнай аснове галін науки, якія займаюцца даследаваннем беларускай мовы, а таксама за падтрымку выдання наукоў і папулярных прац у пытаннях беларускай мовы. Прэзідэнт, згодна з дакументам, мусіць дасканала валодзіць беларускай мовай, ставіцца да яе, як да "нацыянальнай святыні і дзяржаўнай каштоўнасці", карыстацца ёю не менш чым рускай, а ўсе ягоныя ўказы павінны выдавацца на абедзвюх дзяржаўных мовах.

Законапраект таксама ўтрымлівае нормы па забеспячэнні дзяржаўнай падтрымкі беларускай мовы. Нацыянальным сходам, Саветам міністраў, Нацыянальнай акадэміяй науку, шрагам міністэрстваў: адукцыі, культуры, інфармацыі, працы, спорту і турызму, гандлю, транспарту, абароны, унутраных спраў, юстыцыі, а таксама паграничным і мытным камітэтамі, Камітэтам дзяржбяспекі, Белтэлерадыёкампаніяй ды іншымі дзяржаўнымі структурамі. Шраг абавязаў па падтрымцы і пашырэнні ўжывання беларускай мовы ўскладзенны на органы мясцовага кіравання і самакіравання, прадпрыемствы, установы, арганізацыі, палітычныя партыі і грамадскія аўяднанні. Кантроліруць выкананне гэтага закона прапануецца дэпартаменту беларускай мовы пры прэзідэнце, які мусіць быць адмыслова створаны для гэтай мэты.

У 1988 годзе адкрыўся дэпутат для беларускай і сусветнай грамадскасці і правёў археалагічныя даследаванні масавых пахаванняў людзей у Курапатах, расстраляных органамі НКВД.

З траўня 1990 года па студзень 1996 года - дэпутат Вярховнага Савета 12-га склікання, кіраўнік дэпутац

Зянону Пазняку - 75

Зянон Станісла-
вавіч Пазняк (нарадзіўся 24 красавіка 1944 году, в. Суботнікі Іўеўскага раёна) - беларускі палітык і грамадскі дзеяч, адзін з заснавальнікаў Беларускага Народнага Фронту "Адраджэнні" і Мартыра-
логу Беларусі, старшыня Кансерватыўна-Хрысціянскай Партыі - БНФ, археолаг, мастацтвазнавец, празаік, паэт. Кандыдат мастацтва-
знаўства (1981). Аўтар

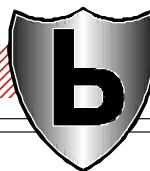
кай Апазыцыі БНФ у Вярхоўным Савеце. Быў чальцом канстытуцыйнай камісіі Вярховнага Савета БССР і Рэспублікі Беларусь 12-га склікання. Пад кіраўніцтвам Пазняка здзяйснілася такія важныя справы, як адкрыццё праўды беларусам пра маштабы Чарнобыльскай катастрофы (1989-1990), вяртанне нацыянальнай сімволікі (бел-чырвона-белага сцяга і Пагоні), распрацоўка сацыяльна-еканамічнага заканадаўства, якое стварыла аснову незалежнасці краіны, вярнула беларусаў з "гарачых крапак" СССР. На патрабаванне дэпутатаў Апазыцыі БНФ 24 жніўня 1991 была скліканая нечарговая сесія ВС, на якую дэпутаты БНФ пад кіраўніцтвам Пазняка вылучылі пакет законапраектаў аб вяртанні незалежнасці Беларусі. 25 жніўня 1991 года Вярховны Савет прагласаваў за наданне Дэкларацыі аб дзяржаўным сувэрэнітэце статусу канстытуцыйнай сілы, што азначала вяртанне незалежнасці Беларусі.

26 красавіка 1996 года, унікаючы магчымых арышту і фізічнага знішчэння, пакінуў Беларусь разам з Сяргеем Навумчыкам.

Пазняк захаваў беларуское грамадзянства, усе гады на эміграцыі займаецца палітыкай і апошнім часам літаратурай. Кіруе КХП-БНФ.

Вікіпедыя.
Здымак Марыюша
Кубіка.

Што агульнае паміж беларускай дзяўчынай **Валія Крук** з вёскі Гадуні і англійскім навукойцам XVIII ст. **Робертам Гукам**?

Што яднае беларускую пісьменніцу **Тайсу Бондар** і амерыканскага актора **Гары Купера**?

А чым падобны беларускі паэт **Паўлюк Трус** і бразільскі пісьменнік **Паўла Каэлью**?

У кожнай пары гэтых людзей адноўка выразвішчы, а ў двух апошніх супадаюць нават імёны.

Так, па-англійску "гук"-скажонае *hook* /хук/ - гэта па-беларуску "крук", англійскае *cooper* па-нашаму "бондар", а партугальскае *coelho*, гэта нашае "трус". А імёны **Паўлюк** і **Paulo** - гэта нацыянальныя варыянты вельмі пашыранага агульнахрысціянскага імя **Павел**.

І ўжо што вядомае і любае многім імя англійскага прэм'ер-міністра - цяпер **нібожчыцы Маргарэт Тэчэр** - дык і тое па-нашаму значыць "пярліна страхар". (Пэўна, нехта з продкаў ейнага мужа крый саломаю ці чаротам хаты.) Але ж яе ніхто не заве "пярліна страхар"!

Такіх прыкладаў, хоць гаць гаці. Скажам, салодкая парака: амерыканская прыгажуна акторка **Элізабет Тэйлар** і беларускі нацыяналіст **Макар Краўцоў**, то бо па-нашаму **Лізавета/Лізка/ Альжбета Кравец** (**Альжбета** - з яўрэйскай "мой Бог пакляўся") і **Макар** (з грэцкай "ічаслівы") **Краўцоў**. (А шчэ кажуць, што іхня замежныя прозвішчы "прыгажэйшыя". Ды такія ж, як і ў нас!) Праўда, **Норма Бэйкер** - "Пекар" па-нашаму - палічыла сваё прозвішча дужа простым і пераназвалася **Мэрылайн Манро**. Англійскі антра-полаг **Найджэл Барлі** (як перакласці, то **Ваяр Ячмень**) напісаў цікавую кніжку пра сваю працу ў Камеруне. Майго аднакласніка завуць **Валодзя Зялёны** (успомнім англійскага пісьменніка **Грэема Грына**, што таксама "зялёны"). **Гордан Браун** (**Тупы Карычневы**) быў прэм'ерам Вялікабрытаніі. А канцлер Германіі **Коль** (**Качан**) вядомы ўсёй Еўропе. Дарэчы, і ў Беларусі ёсьць прозвішча **"Качан"**. От бачыце, у іх, як і ў нас: ад капусты да бараноў.

А вось амерыканскі астронавт **Алан Шэпард** = **Пастух** не пагрэбаваў свам прозвішчам і даказаў, што і пастухі могуць пабыць на Месяцы.

Практычна ўсе ведаюць яшчэ аднага **"пастуха"** - французскага біёлага **Луі Пастэра**. Гэта ж ён прыдумаў працэс, які дапамагае захаваць працяглы час прадукты і тым самым моцна паспрыяў нашаму жыццю. А прозвішча ягонае, па-французску *pasteur*, значыць **"пастух"** /з лацінскага слова *pastor*, аднакарэннага па-нашаму **"наша"**, **"насьціць"** / **"на-віц"** /.

У нас, беларусаў, пастух -

НАША ІМЯ

гэта бядняк і гаротнік. У многіх іншых народоў - гэта пачэсны занятак.

Мяне завуць **Мікалай Бусел** - "народ-пераможца + бусел". Вялікага італьянскага паэта звалі **Тарквата Таса** - "нашыйнае ўпрыгожанне" + барсук. Такое ж прозвішча мае жыхарка вёскі Дубровы **Тамара**. А мой сябар з Кобрына - **Аляксандар Мех**. У Італіі **Sacco**-мех. Гэта прозвішча нявінна забітага амерыканскім судом анархіста. Вось так.

Многім ведама спявачка **Патрысія Каас**. **"Kaas"** па-нашаму **"сыр"**.

Ага! У скандынаўці ёсьць пашыранае імя **Б'ёрн**. Ды шчэ з прозвішчам **Б'ёрнсан**.

Пераклайшы, мы атрымаем **Мядзведзь Мядзведзеў** (**Б'ёрнсан** = сын мядзведзя). Ну, што, будзем перакладаць?

Вакол беларускіх імёнаў і прозвішчаў існуюць беспадстаўныя непараўненны і спрэчкі. Выкліканы яны ўласнымі наведаннем і імперскім націкам **Racei**.

Неяк на пошце ў в. Кабыльшчына - па-цяперашняму **Палессе**-пасылаючы дачэц паштовы перавод я папрасіў работніцу ў адрасе напісаць каректна імя маёй дачкі - **Вольга**. (Вядома, што хоць паводле Канстытуцыі наша беларуская мова ў нас дзяржаўная, чынавенству латвей карыстацца чужой, каланіяльнай расейскай, адпаведна і тэлеграф у нас небеларускі, а прыстасаваны да расейскіх імперыялісташ іхніх служак.)

Нейкая жанчына, што стала тамака, запярэчыла, што трэба пісаць **"Ольга"**.

Я спрабаваў давесці, што імёны ўласныя не перакладаюцца, але, жанчыне, мабыць, было дзікавата, што гэта так і яна пайшла з сваім перакананнем.

Так, імёны ўласныя не перакладаюцца. Ні людскія, ні гародоў, ні мясцовасцяў.

Па простай прычыне: каб не было блытаніны. А часам і з немагчымасці перакладу.

Ёсьць, праўда, нешматлікія выключэнні. Таму яны і выключэнні, што нешматлікія.

Усім ведамы **Ціхі акіян, Жоўтае/ Белае/ Чырвонае/ Чорнае мора**. Багата якія мовы маюць для гэтых аб'ектаў свае, перакладныя назвы. У іспанцаў гэта будуць **el océano Pacífico**, **el mar Amapollo/ Blanco/ Rojo/ Negro**, у англічан, амерыканцаў ды іншых англомоўных гэтага **the Pacific ocean**, **Yellow/ White/ Red/ Black sea**.

Але назыву ракі **Хуанхэ** практична ніхто не перакладае як **"Жоўтая рака"**. На карце так і пішуць **Рыя Негра**, ці **Рыя Салада** не падаючы першае як **"Чорная рака"** і другое як **"Салённая рака"**.

Штат **Тэхас** - украдзены ў Мексікі ў XIX ст- (як цяперака Крым у Украіны) - па-англійску ён гучыць як **"тэксас"**, а па-іспанску як **"тэхас"** (што можа значыць **"чарапіца, страхава"**) кожны імянуета яго на свой манер. Назуву многіх гарадоў **Кансэпсіён** ніхто не перакладае як **"зачацце"** і не мудрагеліц, перакручваючы іх на свой капыл. І ніхто не называе **Пакістан** **"чыстай краінай"** - так перакладаеца слова. Такіх прыкладаў процьма. Возьмем той жа **Кот д'Ічуар**, які раней быў вядомы як **Бераг Слановых Іклаў**. Але вырашылі не перакладаць, а пісаць французскія слова сваімі літарамі.

Але вернемся да беларускіх імёнаў. Беларусы, як і ўсе, прыстасоўвалі чужыя слова - імёны пад сваю фанетыку. Так, у беларускай мове няма гука **"Ф"** - усе слова з гэтым гукам-чужыя. Таму і існуюць у нас **Нічыпар, Тэкля/ П'ёкла, Хвядора/ Тадора, Хведар/ Тодар, Яхім**, тады як іншыя, у тым ліку і рускія, старанна захоўваюць грэцкае **"ф"** - **Никифор, Фекла, Федора, Фёдор, Ефим** з грэцкіх **перамоганосец, пакліканая Богам, дарунак Божы**, (гэта славянская калька - **Багдан**, то бо **Багдан** тое ж што і **Хведар!**); з **добрай славай** і пад.

У выпадку з **"Ольгай"** - скандынаўскае **helga** - **"святая"**, рускія замест **"е"** прамаўлялі націское **"о"**. У беларускай мове **"о"** заўсёды націское, але з яго, за рэдкім выключэннем - зірніце ў слоўнік на літару **"O"** - не пачынаеца ніводнае слова. У такі разе беларуская мова ўжывала прыстаўны гук **"в"** - **"возера, восень, водадз"**. Таму і беларуская форма скандынаўскага слова **"Вольга"**. Скажыце, чым яно горшае за нямецкае ці іспанскае **Olga** і за руское **Ольга**?

У дзяцей часам выклікаюць смех - (з-за адсутніці ведаў у гэтай галіне, іх, нажаль, не дае школа, а павінна бі) - такія старадаўнія і мілыя жаночыя імёны як **Агана, Домна** (гэта жанчына жыла ў Дуброве), **Гарпіна, Сынклета**. **Агана** - гэта грэцкае **"Любоў"**, **Люба** па-цяперашняму. **Домна** не мае анічога агульнага з жалезаплавільнай печчу. Гэта лацінскае **domina** - **"гаспадыня, пані ў сваім дому"**. (Слова **domina** паходзіць ад **domus** - **хата, дом**). Такія ж дабрякасныя мужчынскія імёны **Яўтух** - з грэцкага **εφτιχος** - **"шчаслівы, Язэн/Ecin/Iosif** з стараярэйскага **"ўзгадаваны Богам"**, ці **Гаўрыла**-таксама адтуль, **"чалавек Божы"**.

Кожны народ прыстасоўваў пазычаныя імёны пад сваю фанетыку і мову. Зямнога бацьку Збаўцы звалі па-нашаму **Язэн**, часам **Iosif** - **ф!**, нават **Ecin**. Італьянцы ведаюць яго як **Giuseppe** - Джузэпэ, іспанцы як **Jose, Хасэ**, англічане як **Joseph, Джозэф**. Як бачыце, усі можна мець сваю форму імя, от толькі беларусаме. Так думаюць расейскія каланізатары і іхнія падхвосце. Мы ж думаем іначай: няма чаго дагаджаць чужынкам, трэба карыстацца сваім, яно нам лепшае і мілейшае.

Канешне, частка калабарацыйністай ці нацыянальных працякаў па-авечкам дазваляе калекцыю на расейскі манер сваё імя і прозвішча, якое нам дадзена нашымі продкамі.

Вось вазьміце якога-небудзь тутэйшага па прозвішчы **Кохна**. Раней ён быў **Вася/Уладзімір/Мікалай Кохна**, цяперака яны ўжэ **Вася/Уладзімір Кахно**. (Адбылося гэта гадоў 40 таму пасля наплыvu да нас расейцаў, якім былі нязвычайні імёны, і яны перакручвалі іх на свой капыл.)

"Пакрасівела" прозвішча, данэжне! Багата людзей з прозвішчам **"Дайнека"** сталі **"Дайнеко"**. Я нідзе не знайшоў правіла, па якім канцове **"а"** беларускага прозвішча мусіць перадавацца па-расейску праз **"о"**. Думаю, сам **Мікалай/ Уладзімір Кахно** гэтага не ведае. (Але і не пратствуе супраць гвалту з сваім прозвішчам.) **"Пакрасівела"** прозвішча, данэжне! Багата людзей з прозвішчам **"Дайнека"** сталі **"Дайнеко"**. Я нідзе не знайшоў правіла, па якім канцове **"а"** беларускага прозвішча мусіць перадавацца па-расейску праз **"о"**. Думаю, сам **Мікалай/ Уладзімір Кахно** гэтага не ведае. (Але і не пратствуе супраць гвалту з сваім прозвішчам.) Я, праўда, здагадваюся, чаму Расейскім імперыялістам траба хутчай перакрысці беларусаў у рускіх, таму ручкамі тутэйшых **"грамацеяў"** яны пазбаўляюць беларусаў іхніх беларускіх форм беларускіх імёнаў. Як кажуць, нішчаць нашу нацыянальную ідэасінкразію.

Ні ў якім разе нельга дапускаць скажэння сваіх імён. Перадача імён і назваў з аднае мовы на другую робіцца па пэўных правілах праз транслітарацыю, то бі літара за літару. Пры такім спосабе захоўваеца арыгінальная форма імя, а як яго будзе чытаць турак ці араб, немец ці партугалец - гэта іхня справа. А будзець яны чытаць па правілах сваёй мовы. Хай так чытаюць і рускамоўныя начальнікі. Язык не апухне.

Яшчэ адно ліха - гэта наданне дзесяцям чужынскіх імёнаў. Даўней імя давала царква, і багата імёнаў было паводле святых, што прыпадалі на той дзень. Святы быў як бы заступнікам чалавека. Бацькі ж, паважаючы прodkaў, давалі дзесяцям імёны прodkaўтаму імя пераходзілі з пакалення ў пакаленне, бы эстафета. Цяперака моцна стручана пачуццё роду, **"пароды"**, як кажуць, і маладыя мамы і таты, узгадаваныя на бязмозглым тэлевізары, выбіраюць **"модныя"** чужыя нам імёны, забываючы, што часам імя вызначае лёс чалавека, не думаючы, як імя будзе гучыць у сталым веку, у старасці. Сэнсавае напаўненне імя мяняецца з часам. Нездарма ў ладнай колькасці народаў была традыцыя перамені імя з узростам. (Частковая яна існуе і ў нас.

Малога і падлетка можна назваць *Коля, Міколка*. Дарослага мужчыну звычайна завуць "дарослым" іменем *Мікалай*.) А ў нас жа імя зафіксавана пісмова на ўсё жыццё. Таму і выбіраць трэба сваё, беларускае. Імя ўласнае - гэта яшчэ і гісторычны дакумент, пазнака-маркер часу, месца. То і абазначаць сябе трэба беларускім імёнамі як беларусаў.

Часам чалавек успрымае сваё прозвішча як "непрыгожае". Тады ён спрабуе неяк змяніць яго, каб яно гучала "прыгажай". Самы часты метад - гэта перанос націску, каб "церці" сэнс слова. Так *Каваль* робіцца "*Ковалем*", "*Чарвяк*" - *Чэрвякам*, а *Баран* - *Боранам*. Ну, ніяк савецкі генерал-палкоўнік, намеснік міністра абароны па раскватараванні войск *Камар* не мог быць дробным камаром. Толькі *Комарам!* Генерал-палкоўнік *Комар!* /Цікава, ці памяняў бы ён прозвішча, калі б яно было "*Слон*" ці "*Мамант*" ці "*Мастадонт*"? Перанос націску - у нас ён графічна не пазначаецца - фактычна мяніе прозвішча, стварае новае слова. *Параўнай: вораны / звараны/- вараны / вялізныя яшчаркі/- вараны / чорны - пра каня.* (Тую ж ролю выконвае падваенне зычных -"*дрэна*"- "*дрэнна*" і пропціпаставленне па цвёрдасці/мяккасці; "*стол*"- "*столь*".) Фармальная і фактычна гэта ўжо зусім іншыя слова. Гонячыся за "прыгажосцю" людзі крываюць сваім рэнегацтвам сваіх продкаў, якія годна пражылі з сваімі прозвішчамі, не дбаючы пра сэнс. (Быў ў Іспаніі старадаўні шляхецкі род *Кабэса дэ Вака* - *Кароўская Галава*, па-нашаму. Дарма, жылі і ганарыліся сваёй фаміліяй. А вось нейкая беларуская "*зорка*" па прозвішчы *Кішка* дужа саромелася свайго імя, бо, абрусеўшы, успрымала яго на расейскі манер "*кішка*". Дазнаўшыся, што пабеларуску ў слове націсі падае на першы склад - "*кішка*", абруселая дама супакоілася, як той "*чэрвяк*" ці "*боран*". Між іншым, дама падае з старадаўнімага магната роду *Кішак*. Ёй бы ганарыцца, а яна носам верне.

Яшчэ адзін прыклад "падвышэння" статусу імя. Быў у *Мікуль-Гарадку* чалавек па прозвішчы *Шпакоўскі*. Усе навокал былі амаль выключна *Шпакі*, а ён *Шпакоўскі*. Аказваецца, дзед гэтага "*Шпакоўскага*", маючы прозвішчу *Шпак*, выпрасіў у пана права пісацца на шляхецкі манер "*Шпакоўскі*". Пан такое права даў, але *Шпак* мусіў за гэта цэлы год працаўаць на пана бясплатна. На якія пакуты не пойдзеш, каб быць прыгажайшым!

Між імён уласных існуюць шчэ адна катэгорыя слоў-тапонімы. Гэта назвы мясцін, урочышч, сёл, гарадоў. Гэта асобная цікавая тэма.

Кожнае такое імя - гэта ГІСТАРЫЧНЫ ДАКУМЕНТ. Таму мяніць іх - гэта фальшаваць

гісторыю. Вось чаму змены называюцца паселішч у прынцыпе недапушчальныя. Калі гэта і робіцца, то ці па дурсасці і бязграматнасці, ці з ліхімі намерамі, з далёкасяжным прыцэлам. Менавіта з такімі ліхімі намерамі расейскія каланізаторы і хняе падхвосце памянялі ў Беларусі багата нашых называў, даўшы ім "красівейшыя" для рускага вуха. Так, беларускі горад *Прапойск* - з старажытнага *Прапошак* - перахрыслі ў "*Слаўгарад*". Сяло *Кабыльшчына* стала "*Палессем*", *Кадаш* стаў "*Мікалаеўкай*", а *Сіняўка* - ужо не *Сіняўка*, а *Пятровічы*.

Беларускія урбонімы - горадскія назвы - густа акупаваныя бальшавіцкімі акупантамі. Яны паназывалі імёнамі сваіх ідалаў, камуністычных забойцаў, вуліцы, плошчы, раёны. Унь у Каленкавічах застаўся ўвесі набор бальшавіцкіх ідалаў: тут і Маркс з Энгельсам, і Фрунзе, і Калінін, і ўсё такое. Буяюць розныя ўрыцкія, свярдловыя, дзяржынскія, ленінскія іншыя паганая парахня. Час вымесці гэтае смеце з нашае тапонімікі.

І яшчэ адна бяда. З падвышэннем энергаўзброенасці сельскай гаспадаркі трактары ды экскаваторы непазнавальна змянілі звончылі традыцыйны пейзаж. Гэта грубае парушэнне экалагічных правіл, адно з якіх патрабуе захавання прывычнага людзям ланшафту. Разам з ім змінічана традыцыйная фаўна і флора, а таксама назвы ўрочышч, месц, куточкай. Зніклі рэперы і межы, што рознілі адну мясціну ад іншай. На добры лад трэба запісаць і паказаць на картах гэтыя мясціны і іх назвы, бо кожная назва - вялікая моўная каштоўнасць.

І яшчэ адна пошасць. Калі чалавек памрэ, ягоныя родныя хапаюцца паставіць яму надмагілле. І ніхто не дбае, каб на tym камяні было напісаны беларускае імя нябожчыка. Такую важную справу аддаюць на сваволле пісарам з рытуальных кантор. А тыя ведама якія грамацей. Вось чаму амаль не сустрэць на беларускіх могілках беларускіх надпісаў і імён. Гэта непавага да нябожчыка, непавага да свайго роду, сваёй нацы. Гэта наша нацыянальная ганьба. То, калі вам выпадзе такая гаротная нагода - абавязкова пазначайце ў заказе, што надпіс павінен быць беларускі і падавайце беларускі тэкст. Неабходна слупаўць сваё!

Трэба берагчы свае імёны і назвы - мы іх атрымалі ад продкаў, і з імі шматвеявыя традыцыі. Калі іх страцім, то па-просту выпадзем з гісторыі.

Вось што стаіць за драбніцай - нашым іменем. Шануйма сваё беларускае, каб яно ўнікальнае, і нідзе болей такога няма. Толькі ў нас!

Мікалай Бусел.

Беларуская мова - гарант гуманітарнай бяспекі краіны

15 красавіка адбылася сустрэча Алега Трусава і Алены Анісім са слухачамі курсаў "Мова нанова" ў Рэчыцы.

Тэма занятка - "Беларуская мова - гарант гуманітарнай бяспекі краіны".

Старшыня ТБМ, дэпутат Алены Анісім у сваім выступе сканцэнтравала ўвагу на дзеянасці арганізацыі, на выкліках для нашага грамадства і рэагаванні на іх.

В.а. рэктара Універсітета імя Ніла Гілевіча Алег Трусаў распавёў пра справы з падрыхтоўкай да ліцэнзіавання, прадэмансістраў выданні, зробленыя будучымі выкладчыкамі.

А. Анісім і А. Трусаў адказали на разныя пытанні прысутных, сярод якіх гучалі і такія, што датычылі будучыя палітычныя кампаніі.

Наші кар.

За беларускую Гародню

1. Паважаныя сябры, ініцыятыўная група бацькоў (Хільмановіч і іншыя) праявіла выданную актыўнасць і зрабіла добрую справу для нашага горада. Атрымалі дазвол на адкрыццё новай (5-й па ліку ў Гародні) беларускай групы ў дзіцячым садку № 83 (вул. Ліможа, 8) Ленінскага раёна.

Загадчыца садка Пышынская Алена Францаўна, тэл. 68-54-07.

Сфармаваную рознаўроставую (3-4 гады) беларускую групу загадчыцы садка трэба прадстаўці да 1 чэрвеня ў аддзел адукцыі, сфармаванне групы можа быць да 30 жніўня. Але ўжо на 2 красавіка 2019 года з дапамогай сяброў ТБМ (адказная Карповіч Наталля) група фактычна сфармавана - больш за 15 чалавек. Усіх жадаючых задоліць пакуль няма магчымасці ў садку, асабліва, калі ўзрост дзіцяці больш за 4 гады. З 2019 года ў Ленінскім раёне Гародні для бацькоў з'явілася магчымасць выбару з 2 садкоў (№ 45 і № 83), дзе ёсць беларускія групы.

Падтрымайма маральна і матэрыяльна новую групу на Дзвягітоўцы!

2. Паважаныя сябры, пачынаюцца бацькоўскія сходы для будучых першакласнікаў у школах і выпускныя бацькоўскія сходы ў групах дзіцячых садкоў. Штогод патрэбна Ваша дапамога ў справе папулярызацыі беларускага наўчання перад бацькамі (выступ да 10 хвілін). Выступы дазволены.

У найлепшыя часы (3-4 гады назад) да нас далучалася да 15 чалавек і мы былі ў 75% школ горада. Бацькі і настаўнікі застаўліся ўздзячны пасля выступаў на

сходах Святлане Марозавай, Аляксандру Астроўскаму, Святлане Маразевічу, Аляксею Пяткевічу, Івану Будніку, Вітаўту Парфененку, Ігару Кузьмінічу, Наталлі Карповічу, Валянціну Лучко, Алесю Крою, Уладзіміру Хільмановічу, Янку Курчэўскому, Святлане Тарасавай, Аляксандру Краўцэвічу, Але Петрушкевічу, Вікторыі Янчарскай, Эміліі Комар і іншым.

нам.

Усе радныя ТБМ і папулярызатары мовы мінулых гадоў могучы абраць школы і гімназіі для выступу ў сваіх раёнах пражывання, працы.

Ці сфармуем у гэтым годзе пайуванартасныя беларускія групы ў садках і беларускія класы ў СШ 32 і СШ 34, залежыць ад жадання бацькоў і нашай жывой папулярызаторскай працы.

120 гарадзенскіх сем'яў на 2019 год ужо абрали для сваіх дзяцей беларускую мову. І гэта не толькі беларусы!

Пішыце.

З павагай,
радны ТБМ, каардынаторы па горадзе

Алесь Крой (школы, Вэлкам-943-58-09),
Наталля Карповіч (садкі,

МТС-265-86-80),
эл. пошта : tbm.garodnia@tut.by.

На здымку: дзеткі садка №83.

Суботнік у Суботніках

Напярэдадні Вялікадня патрыёты Лідчыны ў чарговы раз завіталі ў вёску Суботнікі Івейскага раёна на радзіму вядомага палітыка, выбітнага беларуса і нацыянальнага лідара Беларусі - Зянона Станіслававіча Пазьняка.

Пабывалі на яго бацькоўскай сядзібе, якая іх высілкамі падтрымліваецца ўгодным стане. Наведалі мясцовыя могілкі, дзе 7 год

таму (22 красавіка 2012 года) нашла свой вечны супакой маці сп. Зянона Пазьняка, Ганна Яўхімаўна. Прыйбраў магілку і надалі помніку прывабны вонкавы выгляд, запалілі зіч.

24-га красавіка Зянону Станіслававічу спаўнілі 75 год. У сувязі з гэтым патрыёты Лідчыны вітаюць яго і шчыра віншуюць з Днём народдзінаў! Зычаць моцнага здароўя, бадзёрасці і творчага плёну. А таксама перадаюць шчырыя слова падязакі за ўсю плённую працу ў беларускай справе, якой ён працягвае аддаваць сябе дзеля

будучыні Бацькаўшчыны!
Nau kar.

КУЛЬПАХОД НА ВЫЦІНАНКУ

Выставка выцінанкі ў Нацыянальным гісторычна-культурным музеі-запаведніку "Нясвіж" вельмі актуальная на сёняня, калі дэкларуем вяртанне да "сваіх каранёў" і шанаванне нацыянальных набыткаў, калі трапляем падчас у недарэчных сітуацій ад няведання сваёй культурнай спадчыны, ад прафесійной непадрыхтаванасці і дылетантскага наскоку ў паказе роднага. Таму сябры Нясвіжскага ТБМ з удзялчнасцю прынялі запрашэнне на адкрыццё выставы вядомай майстрыхі Дар'і Алёшкінай "Куфэрак выцінанак". Украінка са Львова па ўсім свеце (Францыя, ЗША, Паўднёвая Карэя, Польшча) презентуе даўніе народнае мастацтва праз яго сучаснае бачанне.

Наведнікі выставы наколькі замілоўваліся незвычайнімі творамі, настолькі ж дапытваліся пра деталь і тэхніку выканання, сюжэты выцінанак, спалучэнне ў іх традыцыйнага з аўтарскім. Цікавіла адрозненне беларускай выцінанкі ад украінскай, адметная асаблівасць выцінанак іншых суседніх народоў. Цешыла высокая ацэнка беларускіх - а гэта, як адзначыла аўтарытэтная майстрыха, вышэйшы пілатаж!

Прыгадвалася са сведчанняў наших маці, бабуляў, што даўней і ў нясвіжскіх ваколіцах у многіх сялянскіх хатах бытавала вясковая аўтарская выцінанка. Мела яна дэкаратыўна-прыкладное прызначэнне. Зазвычай пад вялікія святы - найчасцей пад Нараджэнне Хрыстова - у нясвіжскага крамніка набывалі паперу і выразалі з яе фіранкі на вокны, сурвэткі на палічкі. Займаліся гэтым пераважна маладыя дзяўчыны, пераймалі ўзоры адна ў адной. Каторая старалася прыдумаць і на свой густ, каб быў лепшы за суседскі. Захоўваліся тыя папяровыя карункі, якія - да вясны ці ў сёлета. А праз год зноў прыходзіўся святочны час выцінанак.

Размова, што пачалася ў

выставачнай зале палаца, па дзівосным збегу абставін працоўжылася і пасля. Атрымалася так, што вечарам у адной і той жа маршруту зноў сустрэліся гаспадыня выставы і наведніцы: Дар'я Алёшкіна ехала ў Менск, а Валянціна Холадава і Галіна Ярошэвіч, сябровікі Нясвіжскага ТБМ - у Новы Свержань. Гэтыя актыўныя, грунтуюна дасведчаныя ў пытаннях культуры і гісторыі жанчыны, сталі для гості з Украіны эккурсавадамі па родных ваколіцах, што мільгалі за вокнамі. Распавялі пра

адметна каштоўныя гісторычныя тапонімі Гавязна, пра блізкую радзіму Якуба Коласа, не прамінулі згадаць Адама Міцкевіча і падзякаваць жыхарам Львова за густоўны помнік беларуска-польскому паэту, пачынальніку славянскага рамантызму.

... Так і доўжыўся, як любяць казаць дыпламаты, дыялог культуры. Найлепшы дыялог, бо дыпламатыя была грамадская, жывая, шчырая.

**Наталля Плакса,
Нясвіж.**

Атракцыйныя формы культурнага адпачынку

Адзін дзень у красавіку бібліятэкі сталіцы адчынілі свае дверы на папулярныя акцыю пад назвай "Бібліяноч". Разнастайныя мерапрыемствы праўшлі ў бібліятэках навучальных установ Менска і ў Нацыянальнай бібліятэцы.

Чароўны алмаз ведаў зязу ўвечары ўсім колерамі вясёлкі. Паспяхова былі заахвочаны да інтерактыўных заняткаў маладыя сем'і з дзецьмі, студэнты і школьнікі. Арганізатарам удалося стварыць прыязную атмасферу адпачынку, пазнаёміць з рознымі чытальными заламі, з кніжнымі навінкамі.

У зале беларускай літаратуры праходзіла выступленне фальклорнага ансамбля народнай музыкі "Шчодрыца", ансамбля народнай песні "Гаманіна" і калектыва "Дзяцлаўскі падлесак". Дзяўчыні маладых жанчын прывабілі май-

стар-класы па пляценні паясоў, вырабе лялек-абярэгau.

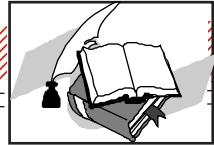
Рабіць велікодныя паштоўкі-выцінанкі вучыла дзяўчыні сябры Саюза майстроў народнай творчасці Наталля Гамаюнава. Адбылася творчая сустрэча з кампазі-

тарам Алегам Моўчанам. У кіноклубе прыйшло спатканне з рэжысёрам-кінадокументалістам Галінай Адамовіч. Для маленікіх дзейнічала зона чытання казак "Кніжка пад падушку" і творчая майстэрня малявання. Для даро-

слых быў арганізаваны лекцыі псіхолагаў і трэнінгі. Усе наведальнікі акцыі атрымалі шмат карыснай інфармацыі і засталіся задаволенымі.

**Эла Дзвінская,
фота аўтара.**

Навіны Германії

Залаты в опыта для залатога ўзросту

Міжнародна асветна грамадска аўб'яднанне "АКТ", на працягу 2017-2019 гг., пры падтрымцы нямецкага фонду "Памяць, адказнасць і будучае" рэалізоўала праект "Залаты вопыт для залатога ўзросту", скіраваны на падтрымку людзей пажылога ўзросту, а таксама тых асобаў, што пацярпелі ад нацыянал-сацыялісткіх рэпрэсій. Напрыканцы мінулага тыдня прайшла выніковая канферэнцыя, якая сабрала больш за 50 чалавек, і не толькі удзельнікаў праекту, а і грамадскіх актыўістаў і ініцыяльтаў з розных

тычна. Хаця і наш асабісты досвед працы з пажылымі людзьмі сведчыць пра тое, што, нягледзячы на ўзрост, і будучы ўцягнутымі ў грамадскія справы, яны паляпшаюць свае сацыяльнае самаадчуванне і якасць жыцця, а арганізуочы розныя мерапрыемствы - падтрымліваюць адзін аднаго ў цяжкіх ситуацыях, абменьваюцца інфармацыяй і карыснымі парадамі, не губ-

A woman in a teal jacket and black pants stands at a podium, speaking into a microphone. She is gesturing with her hands as she speaks. Behind her, a man in a dark suit and another man in a light blue shirt are standing near a large whiteboard. To the left, a woman sits at a table. In the background, there is a banner with the letters "AK" and some text in Russian.

арганізацый Беларусі, і я мела магчымасць пачуць пра цікавыя вопыт працы з людзьмі, якія вядуць актыўны лад жыцця. Удзельнікі праекту з розных рэгіёнаў Беларусі распавялі пра вынікі праекту, дасягненні і поспехі, расказалі пра тое, як арганізуець адпачынак і навучанне людзей "залатага ўзросту", аказваючы сацыяльныя паслугі тым групам, якія маюць у гэтых патрэбу, падтрымліваючы дыялог пакаленняў.

Да выніковай канферэнцыі МАГА "Акт" падрыхтавала збор-нік паспяховых практык з людзьмі пажылога ўзросту, які прэзента-вала на канферэнцыі. Гэта - клуб "Возраст в действии", курс па імі-джы і стылі для жанчын "60+", праца ініцыятыўнай групы пажы-лых людзей "Дом без одиночест-ва", студыя дакументальнага кіно, "Зялёная тэрапія", "Тёплый дом", "Компаньонство", "Творчество - это жизнь" для людей з дэмэнцы-яй і абмежаванай мабільнасцю і інш. А для мяне гэта стала яшчэ раз важкім пацверджаннем таго, які патэнцыял маеща ў катэгорыі "пажылыя людзі", да якой мы, чаго граху тайць, ставімся некалькі скеп-

ляюць цікавасці да жыцця.

У другой частцы канферэнцыі трэнеры У. Корж, М. Лаўдо, М. Падбярозкін правялі тры май-стар-класы па такіх накірункахах дзейнасці грамадскіх арганізацый і ініцыятываў, як "патрэбы", "валанцёрства" і "фінансы", на якіх больш падрабязна пазнаёміліся з формамі і метадамі працы з пажыльмі людзьмі, якія даюць магчымасць зрабіць паслугі для прадстаўнікоў старэйшага пакалення больш эффектыўнымі і разнастайнымі, дапамогуць распачаць ці развіць працу з гэтай мэтавай групай.

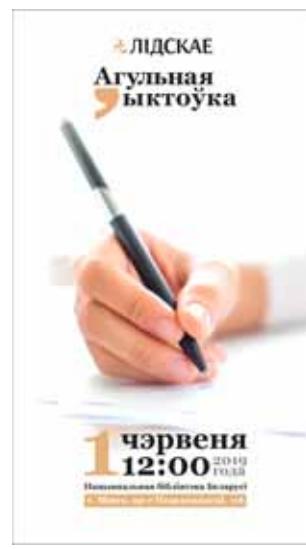
сту з рознім інтересамі, здоль-
насцямі і магчымасцю нешта зра-
біць не толькі для сябе, але і для
іншых людзей, няма ніякай ціка-
васці з боку тых структур, якія па-
абавязку службы павінны больш
цесна і плённа працаўца з гэтай
групай? Я не бяру ў разлік афи-
цыйныя запланаваныя мерапры-
емствы "з нагоды...", калі патрэб-
на паставіць "галачку".

На канферэнцыі прысутні-
чалі прадстаўніцы нямецкага
фонду ""Памяць, адказнасць і
будучасць".

*Валянціна Болбат,
ТБМ, Верхнядзвінск.*

Беларусаў запрашаюць на "Агульную дыктоўку"

1 чэрвень ў Беларусі пройдзе масавая "Агульная дыктоўка" па беларускай мове. Напісаць яе можна будзе дома альбо ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Маштабная ініцыятыва прымеркавана да 400-годдзя выхаду "Граматыкі" Мялеція Сматрыцкага - кнігі, якая больш за 200 гадоў была вядучым выданнем па славянскай філалогіі, паведамлі ў кампаніі "Лідскае піве", якая з'яўляецца арганізаторам праекта. Напісаць дыктоўку можа любы ахвочы незалежна ад узросту і роду заняткаў. Каб стаць удзельнікам, трэба зарэгістравацца на старонцы праекта і ў пазначаны час далучыцца да сотняў беларусаў, якія будуць пісаць дыктоўку на роднай мове. Сёлета арганізаторы забяспечваюць радыётрансляцыю дыктоўкі на хвалях радыёстанцыі "Культура" (102,9 FM у Менску, 88,5 FM у Брэсце, 99,3 FM у Віцебску, 91,5 FM у Гомелі, 95,0 FM у Гародні, 99,1 FM у Марілёве). Прамая трансляцыя пачненца а 12 гадзіне адначасова са стартам дыктоўкі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Для праверкі трэба будзе адправіць сваю працу праз форму на сайце lidskae.by. Правяраць усе дыктоўкі будуць прафесійныя філолагі. Арганізаторы звяртаюць увагу, што выпраўленні будуць улічвацца на карысць ўдзельніка. Вынікі дыктоўкі стануть вядомыя праз 5-7 рабочых дзён, і кожны ўдзельнік атрымае электронны сертыфікат аб удзеле. Арыгінал тэксту дыктоўкі будзе апубліканы на старонцы праекта, каб кожны мог праверыць свой вынік.

На Вялікдзень у царкве ў Германіі прагрымеў выбух, пацярпелі 24 чалавекі

У ноч з суботы на нядзелю, пад Вялікдень, у Мюнхене, пра-грымей вýбух. Па паведамленях паліцыі, мусульманін увайшоў у царкву і, выкрываючы "А дах

У царкве Святога Паўла ў Мюнхене на велікоднай службе знаходзілася каля 500 чалавек. Паколькі некаторыя наведвальнікі

Навіны Германії.

Мода з куфра на Вялікдзень

13 красавіка ў гістарычным цэнтры Гародні адбылося рэгіянальнае свята-кірмаш "Гарадзенскія традыцыі да Свята Вялікадня". Народныя майстры прадставілі традыцыйныя сувеніры з лазы, саломы, дрэва, тканыя ходнікі, плеценыя кошыкі ды іншыя. Але сапраўднай перлінай свята стала дэфіле ў народных строях "Мода з куфара на Вялікдзень", уздельнікі якога прадэманстравалі традыцыйныя рэгіянальныя строі.

Падчас свята можна было паўдзельнічаць у майстар-класах народных майстроў па вырабе велікодных вербаў, сапоцкінскіх пісанак, наваградскай вышніанкі-выбіванкі, ткацтве ды іншых. А сапраўды святочны настрой стварылі фальклорны гурт "Талер" з Ліды ды дзіцячы калектыв "Васілёчкі" з Жытомлі, які затанчыў старадаўнюю кадрылю.

Вышлі 100 кніг пра 100 выдатных дзеячоў беларускай культуры. Без дзяржаўнай падтрымкі

Завяршылася праца над кніжнай серыяй "100 выдатных дзеячаў беларускай культуры". З гэтай нагоды Свабода пагутарыла з аўтарам ідэі, заснавальнікам, каардынаторам і рэдактарам праекту - навуковым сакратаром грамадскага Інстытута беларускай гісторыі і культуры Анатолем Тарасам.

Як узнякла ідэя

Паводле Анатоля Тараса, публікацыя кніг серыі расцягнулася на 7 гадоў, да яе былі далучаны 30 даследчыкаў.

Анатоль Тарас

Першыя тры кнігі былі падрыхтаваны ў канцы 2012 года:

"Міхайл Андрэйлі: беларускі мастак з Вільні" (аўтар Вітаўт Чаропка),

"Мітрафан Доўнар-Запольскі: бацька беларускай гісторыяграфіі" (Анатоль Тарас),

"Флярыян Ждановіч: творца беларускага тэатра" (Анатоль Тарас).

У красавіку 2019-га вышлі пяць апошніх кніг серыі: "Уладзімір Жылка", "Аляксей Карпюк", "Генадзь Кісялёў", "Арсень Ліс", "Міхась Чарняўскі".

- Яшчэ гадоў 10 таму звярнуў увагу ў шапіках на выданне кшталту "Роман-газеты" (папулярны за савецкім часам часопіс), - кажа пра ідэю серыі Анатоль Тарас. - Гэта былі "100 выдатных дзеячаў Pacei". Зрэшты, той праект дачасна накрыўся - я цікавіўся, асілілі ўсяго траціну. З'явілася думка: у нашым "Белсаюздруку" можна набыць кнігі пра расейцаў,

а дзе выдатныя асобы Беларусі? Паглядзеў у адзін бок, у другі, і зразумеў: як хочаш убачыць - дык бяры і рабі. Вось так усё і пачалося...

У 2013 годзе было выдадзена 12 кніг па 1500 асобнікаў кожнай. Самым прадукцыйным аказаўся 2016-ы - адразу 25 выданняў. Пры гэтым наклады з году ў год падалі. А летас "Беларускі дом друку" істотна падвысіў кошт паслугаў, і серыя з беспрыбытоўкай ператварылася ў стратную. Выдавецтва "Харвест", дзе друкаваліся кнігі, адмовілася ад супрацы. Апошняя два дзесяткі кніг

толькі не выдавалі кніжак, пра іх рэдка калі згадвалася і ў газетах ці часопісах.

- Што тычыцца годных асобыў, можна набраць і 200, і 300, - працягвае Тарас. - Канешне, складана сказаць, хто найбольш выдатны, а хто на 20% не дасягвае, усё досьць суб'ектыўна. Але цікавых прадстаўнікоў літаратуры, мастацтва, дойлідства, музичнай культуры набіраеца некалькі сотняў. Нашмат большая праблема з аўтарамі: хто будзе пісаць, тым больш бясплатна? Я ад пачатку марыў: сконччу першую сотню і буду працягваць далей. Але мусіў адмовіцца: крыніц фінансавання няма ніякіх.

Ці былі спробы звярнуцца па дапамогу ў дзяржаўныя ўстановы? Выглядзе, што падобныя навукова-папулярныя выданні былі б карысным дадаткам для школьніх ды студэнцікіх бібліятэк, дапаможнікам у працы даследчыкаў.

- Дзяржаўныя ўстановы робяць выгляд, што такія серыі не існуе і, як некалі трапна выказаўся філософ Валянцін Акудовіч, нейкага там Анатоля Тараса таксама няма. Няма, вось і ўсё. Гэта толькі мне здаецца, што я ёсць і нешта раблю. Апошняя 20 кніжак выдалі

Анатоль Астапенка (6), Вітаўт Чаропка (4), Ірына Шумская (3), Аркадзь Падліпскі (2), Леніна Міронава (2), Сяргей Гваздзёў (2).

Па адной кнізе ў актыве 20 аўтараў:

Анатоль Валахановіч, Андрэй Вашкевіч, Яўген Гучок, Зміцер Дзятко, Настасся Зелянкова, Алеся Лапо, Леанід Лаўрэш, Арсень Ліс, Ігар Мельнікаў, Вера Міцкевіч, Антон Мялік, Алеся Ненадаўец, Алеся Пашкевіч, Аляксандар Тамковіч, Алена Турава, Кацусь Цвірка, Святлана Шахоўская, Янка Шутовіч, Лія Кісялёва і Вольга Архіпава (суаўтары).

Паколькі пісалі розныя людзі, працягвае Анатоль Тарас, адны кнігі больш нагадваюць дапаможнікі для выкладчыкаў, іншыя - глыбокія даследаванні жыцця і творчасці.

Кнігі серыі

былі выдадзеныя за ўласныя сродкі Тараса і ягоных паплечнікаў мінімальным накладам - 40 экземпляраў.

Чаму спыніліся на топ-100

Анатоль Тарас усцешаны, што серыя, якая ў Беларусі не мае аналагаў, завершана, аўтарство перад чытчамі выканана. Ён кажа што пра палову герояў раней не

былі выдадзеныя за ўласныя сродкі Тараса і ягоных паплечнікаў мінімальным накладам - 40 экземпляраў.

Адпачатку меркавалася даљыцца да праекту як найбольш адмыслоўца. Аднак некаторым дабрачынным харкторам працы астудзіў імпэт. Тому, кажа Анатоль Тарас, 100 кніжак зрабілі не 100, а 30 аўтараў.

Большую палову - 61 кнігу - напісалі чатыры чалавекі:

Анатоль Тарас (ён жа Анатоль Менскі) - 24,

Андрэй Мельнікаў - 17,

Алеся Марціновіч - 10,

Уладзімір Арлоў (кінарэжысёр) - 10.

У ліку іншых, чые прозаічныя значацца на вокладках:

Як адбіралі герояў

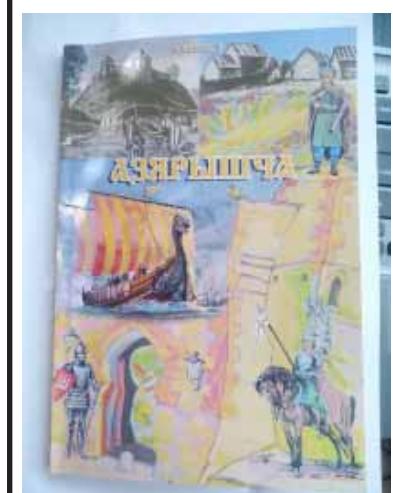
Былі, кажа Анатоль Тарас, і спрэчкі, ці абавязкова выдатныя прадстаўнікі беларускай культуры павінны мець беларуское пахождение. Было вырашана: кожны творца, які плённа працаваў у гэтым краі, - беларускі дзеяч.

- Этнічнае паходжанне, сацыяльная прыналежнасць, веравызнанне, нават мова, на якой размаўлялі тэя выдатныя людзі, не маюць прынцыпавага значэння, - лічыць Анатоль Тарас. - Галоўнае, што яны жылі і працавалі ў Беларусі, а сваю професійную і грамадскую дзеячнасць прысвяцілі нашай краіне і яе жыхарам. Усё, што адбывалася на землях Беларусі ў кожны з перыядоў, - падзеі менавіта тутэйшай культуры. Значыць, кожны творца, які працаваў тут, ёсць беларускім дзеячам.

Ігар Карней,

УДЗЯЧНАСЦЬ

Вячаслаў Васільевіч Якімаў, "Заслужаны юрыст Беларусі", былы старшыня Верхнядзвінскага суда, зрабіў мне чарговы падарунак - кнігу "Азярышча" з дарчым надпісам, якую адкрывае прадмова "Удзячнасць", і яна - пра родную Мову і Гісторыю.

"Бог даў долю пражыць дзяцінства, юнацтва і пачатак сталасці ў гэтым непаўторным краі, які зараз прыходзіць ў заняпад.

Абавязак удзячнасці да роднай зямлі - як мага болей даўедацца пра яе гісторыю, каб сказаць землякам: "Не! Мы не бязродныя, мы маєм такую мінущынну, якой трэба толькі ганарыцца".

Узімка пытанне: якой мовай карыстацца?

Нечакана гэта пытанне вырашыў мой дзесяцігадовы ўнук. На пытанне настаўніка: "Чаму трэба ведаць родную мову?", - адказаў: "Адмова ад яе - ганебная непавага да сваіх продкаў".

Ганаруся такім адказам.

Справады, аб роднай гісторыі трэба апавядаць на роднай мове. Той самай, што "вызваліцелі", або "старышы брат" забаранілі калі двух стагоддзяў таму, як і наша імя, нашу шматвекавую мінущынну, веру, назну нашай дзяржавы. Менавіта такая забарона абумоўлена тым, што краіна з назвай Вялікае Княства Літоўскага на працягу некалькіх стагоддзяў з'яўлялася адной з макнейшых і перадавых у Еўропе, а яе Канстытуцыя і законы доўгі час былі ўзорам для єўрапейскага заканадаўства.

Адраджэнне Гісторыі і Мовы - ганаровая справа кожнага, бо, як лічыць, са старожытных часоў, на годнасці і павазе да мінулага, да нашых вялікіх продкаў занесноўвацца будучыня народа."

У анататы да кнігі ён напісаў, што гэта - "Гісторычны нарыс, прысвечаны прыгожаму куточку на мяжы Беларусі і Pacii - малой радзіме аўтара. На састронках кнігі ў навукова-папулярнай форме апісаны багатая на падзеі драматычная гісторыя краю з далёкай мінущынны да нашага часу".

Першая кніга называлася "Успаміны аб вайне, пасля якой я нарадзіўся" і презентатацца якой на пачатку года прыйшла ў Цэнтры для дзяяці моладзі.

Валянціна Болбат,
Верхнядзвінск, ТБМ.

Праспект серыі

На літаратурнай хвалі

З усім, што хвалюе і натхняе

Днімі ў рамках чарговага паседжання літаратурнага аўяднання "Суквецце" пры рэдакцыі "Лідскай газеты" адбылася презентацыя кнігі вершаў лідскага паэта Міхася Іванавіча Мельніка "З табою".

Міхась Іванавіч Мельнік родам з Магілёўшчыны (з вёскі Майсеевічы Асіповіцкага раёна). Вось ужо сорак пяць гадоў яго жыццё, творчасць, працоўная і грамадская дзеянасць цесна звязаны з Лідчынай. Тут ён працаў у сельскіх школах, у СПТВ-55 механизатаў меліярацыйных работ, а найбольшы адрэзак часу - выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры ў Лідскім педагогічным вучылішчы (пазней - Лідскі каледж). Быў таксама перыяд працы наглядальнікам і вартайніком у Лідскім гістарычна-мастацкім музеі.

Міхась Мельнік выдаў зборнікі вершаў "Скрыжаванне" (1996, у саўтартстве з Пятром Чаборам), "Лодка жыцця" (2009), "З табою" (2019), з'яўляецца ўкладальнікам і рэдактарам антологіі твораў лідскіх аўтараў аб беларускай мове "Шануйце роднае слова!" (2008, гэтаму зборніку ніяма аналагу ні ў адным іншым горадзе Беларусі, акрамя Менска). Таксама выдаў інфармацыйны фотаальбом (сумесна з паэтам Леанідам Віннікам) пра вядомых людзей Лідчыны канца ХХ - пачатку ХХІ стагоддзя "Время и судьбы" (2004), склаў буклет "70. Уладзімір Мельнікаў" пра таленавітага лідскага мастака (2008). На многія вершы паэта напісаны песні.

Міхась Іванавіч - выдатнік адкукацыі Рэспублікі Беларусь, пэўны час быў дэпутатам Гарадзенскага абласнога Савета дэпутатаў. З'яўляўся галоўным арганізаторам установкі ў Лідзе помніка вялікаму беларускаму першадрукару і асветніку Францішку

Скарыну (скульптар - Валер'ян Янушкевіч, урачыстае адкрыццё помніка адбылося 25 ліпеня 1993 года). Будучы кірауніком літаратурнага аўяднання "Суквецце" пры рэдакцыі "Лідскай газеты", шмат намаганняў прыкладаў да

ўсяе кнігі не выпадкова выбраны наступныя радкі паэта:
*А жыць так радасна і чиста,
каля ўсвядоміў свою мэту,
каля адданы запавету:
й жыць!*
быць вечным аптымістам!

Сапраўды, вершы, прадстаўлены ў зборніку, аптымістычныя, сонечныя, жыццесцвярдальныя, напісаны чалавекам, які знойшоў сваё прызванне ў жыцці і заўсёды быў верны гэтаму прызванню. Як зауважыў хосці з прысутных на презентацыі кнігі, дэвіз творчасці Міхася Мельніка - "Мір, Жыццё і Мова!" Чытач знойдзе ў кнізе грамадзянская, патрыятычныя, філасофскія, інтymныя, пейзажныя вершы. Многія з гэтых вершаў нарадзіліся ў

стварэння ў 2010 годзе літаратурнага аддзела Лідскага гістарычна-мастацкага музея. Перадаў з асабістага архіва ў фонд музея шмат матэрыялаў аб сваёй творчасці і творчасці некаторых іншых пісьменнікаў.

Нядаўна ў Лідскай друкарні, пры фінансавай падтрымцы Лідскага гістарычна-мастацкага музея, была выдадзена ў кішэнным фармаце трэцяя кніга паэзіі Міхася Мельніка "З табою". Рэдактарам кнігі і аўтарам прадмовы

да яе з'яўляецца навуковы супрацоўнік музея, паэт, даўні сябар Міхася Іванавіча Алесь Хітрун. У прадмове Алесь вельмі ўдала раскрыў сэнс назвы новага зборніка: "З табою - гэта значыць з Беларуссю, з малой радзімай, з прынёманскім краем, з Лідай, з Францішкам Скарынам, з Валянцінам Таўлем, з любімай жанчынай, са сваімі дзецьмі, унукамі і праўнукамі, з сябрамі і з зацікаўленымі чытачамі". Ад сябе дадам: з усім, што хвалюе і цікавіць, што натхняе на напісанне вершаў.

Эпіграфам да

сценах дома Таўлая (літаратурнага аддзела Лідскага гістарычна-мастацкага музея), калі Міхась Іванавіч працаў у там вартайніком, многія былі надрукаваны на літаратурнай старонцы "Лідскай газеты".

Першыя чытачы зборніка адзначылі сакавітасць, натуральнасць беларускай мовы, на якой напісаны вершы, багацце вобразаў і мастацкіх сродкаў, кранальнасць твораў, іх глыбокую чалавечнасць.

- Бывае, некаторыя паэты здольныя, валодаюць формай, пішуць прыгожа, аднак па змесце іх вершы пустыя, як ёлачныя цацкі, у іх ніяма душы, глыбіні, дабрыні, спагады, святла, - гаварыў падчас презентацыі кнігі паэт Валерый Мацулеўіч. - У вершах жа Міхася Іванавіча ўсё гэта ёсць, у іх прысутнічае тое, што называецца сапраўднай паэзіяй. І вельмі добра, што ў нас ёсць такія паэты.

Наш кар.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрасік Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,
Павел Сцяцко, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbt-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

№ 17 (1428) 24 КРАСАВІКА 2019 г.

Не ад Эзопа, а ад Язэпа

Сабачая казка

Жыў-быў воўк. Самы звычайны - звяруга. То авечку ўкраці, то цяля задушыць ці казу зарэжа. І кары яму ніякай. Усё сходзіла так, бо воўк быў пры пасадзе.

Аднойчы ён чымысці не дагдзіў тыгру, і той нацкаваў на ваўка сабак. Наліцелі лягавыя знянацку, зграюю. Лапы - у вузел, хвост - да шыі, і - у вязню.

Паршывыя звяры ў момант адшукалі садзю-барана, аспрапракуора, а следчы-ліс пачаў "шыць" чорную справу белымі ніткамі".

Але размова не пра гэта.

Сабакі, якія некалі верна служылі ваўку, пільна сцераглі яго логава, калі іх гаспадар трапіў за краты, былі прызначаны тыграм сцерагчы яго там.

Яны добра выконвалі сваю сабачую службу. Бывала, то хвост ваўку дзвярыма прышчэмляць, то на лапу абцасам наступяць, то ў баланду нагадзяць альбо адно далікатнае месца ў ляшчаткі возьмутць. Акрамя таго сабакі вырвалі ў ваўка іклы, каб ён не агрываўся, і карцар-лядоўню ён зведаў, як уласнае логава.

А аднойчы два Бобікі, напіліся ўшчэнт і да паўсмерці зблізвалі.

Сабакам тыгр тады ўсё даволіў. Праўда, сярод іх быў адзін Тузік, які спачуваў ваўку: іншы раз лішнью гадзіну дасць паспаць ці баланды болей налье, а то і ліст на волю да родных перадасць.

Воўк нікому не скадзіўся, бо ведаў, што на тыгра ўправы не знойдзеш. І здавалася яму іншы раз, што не пабачыць ён белага свету ніколі, але...

Аднойчы слон - правадыр звяроў - атрымаў скаругу-ананімку на тыгра, у якой праміж іншымі - тыгр таксама быў не "цаца" - паведамлялі і пра беззаконне, якое тварылася адносна ваўка. Слану гэта было на руку, бо ён не меў ласкі на тыгра і даўно хацеў звесці яго са свету.

Тыгра пасадзілі ў турму, у туто самую камеру, дзе сядзеў воўк, а ваўка вызвалілі і прызначылі на пасаду тыгра.

Але казка не пра гэта...

Воўк не стаў караць сваіх катав-сабак, бо добра разумеў, што ніякая ўлада не абыходзіцца без сабачых паслугаў, а надварот, узнагародзіў косткаю ўсю сабачую зграю. І прызначыў сцерагчы тыгра. Толькі Тузіка, які добра стаўся да яго, звольніў з працы і паслаў пільнаваць свіран ад пацукоў.

Язэп Палубята.

Міхась МЕЛЬНІК

Родная зямля

Пахнеш, як мама, ты сырдоем,
і кожны мне твой каласок
так знаёмы,
і кожная сцежка твая, і ручай,
а дні без цябе -
нібы цемень начэй...
Але і ў расстанні - табою жыву,
таму я жыццём заўжды дарагу.

Пажаданне

Усміхайцесь, людзі, часцей,
усміхайцесь светла, бясконца...
Не губляйце высокіх надзея -
і засвецяць яны, нібы сонца.

Ахвяруйце парывы душы -
краю роднаму шчырыя песні,
а нашчадкам у мірнай цішы -
летуценні - як плёну прадвеснік.

Станьце шчодрымі сэрцамі сваім
без пахвал для сябе і выгоды
і дзяліцесь ўсім дарагім...
Ды жывіце з любоўю і згодай.

Да прыроды вы будзьце бліжэй -
няхай радуе ў небе вясёлка...
І гарэць будзе як найдаўжэй
щасця вашага ясной зорка!

Вернасць

Глыбока карэннямі
зросся з зямлёю
разлапы, прысадзісты дуб адзінокі
пасаджаны некалі
продкам далёкім
у полі за ціхаю вёскай маёю.

Ён мохам, як футрам
шыкоўным, абышты,
стаіць, нібы волат,
на роднай раллі...
І з месца яго не зварушыш
нічым ты -

Навекі ён верны
матулі-зямлі.

Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскую, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 22.04.2019 г. у 17.00. Замова № 803.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,37 руб., 3 мес.- 7,11 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.